

פרק 4: המיפוי החברתי בגיל הצעיר

המיפוי החברתי נועד לזהות מיומנויות חברתיות של ילדים. הוא נעשה על ידי תצפית בהתנהלותו החברתית של כל ילד וילד תוך התבוננות על התנהגותו החברתית. התצפית נערכת לכלל הילדים, ובכך מאפשרת הבנה של מצבו החברתי של כל ילד ביחס לקבוצת השווים. נוסף על כך, לאחר מיפוי בטבלה מסכמת של ילדי הגן/הכיתה ניתן לקבל תמונת מצב כללית על אודות הכוחות והאתגרים שיש בקבוצה. המיפוי החברתי המובא כאן, נועד לגילים הצעירים (3–8), ומחדד את ניצני הסטטוסים החברתיים: מקובל, שנוי במחלוקת, דחוי או שקוף. המיפוי החברתי הוא עיבוד לשאלון לגילאים אלו, שנבדק, ונמצא אמין (Grzegorz, Karwowski, Smogorzewska, 2015).

מצאנו כי תהליך המיפוי החברתי מייצר אמפתיה והזדהות בקרב הצוות החינוכי כלפי ילדים עם קשיים חברתיים. יש לזכור כי הכלי משקף את נקודת הזמן הנוכחית שבה נעשתה התצפית ואין להתייחס לנתונים כמוחלטים.

ההמלצה היא לערוך את המיפוי החברתי לפני התחלת התוכנית להבנת המפה החברתית הכיתתית ולזיהוי מצבם החברתי של כל ילד וילד. וכן בסיומה של התוכנית, לצורך השוואה וניתוח של התנהגותם החברתית של הילדים. מצאנו כי לעיתים שוכחים את נקודת ההתחלה וההתנהגות החברתית ולאחר ההתערבות השיפור החברתי נראה טבעי ומובן מאליו. השוואה זו חשובה כדי לראות את ההתקדמות או את חוסר ההתקדמות של כל ילד וילד, וכן היא בעלת חשיבות עבור הצוות החינוכי לצורך בקרה והערכת תוכנית ההתערבות.

הנחיות למיפוי החברתי:

אנשי הצוות החינוכי ימלאו את שאלון התצפית החברתית על כל ילד וילד ויזינו את הנתונים בטבלת אקסל המרכזת את נתוני הילדים.

זמן התצפית: עיתוי התצפית המומלץ הוא בזמן משחק חופשי בחצר או בהפסקה. בזמני איכות של היום ולא בסוף היום כשהילדים עייפים, רעבים וכדומה. טיפ – להיכנס לשיעור אומנות או חינוך גופני לצורך תצפית, או לחלק לקבוצות ולאפשר לכל קבוצה משחק חופשי ואפשרי, כן, כן, גם בתורנות חצר...

לאחר התצפית ומילוי השאלון יש להקליד את הערך המספרי של כל שאלה ושאלה בטופס אקסל למיפוי לגיל הצעיר. קובץ זה פותח במיוחד לתוכנית 'פסיעות' וניתן להורידו באתר תעצומות – taazumot.org.il. קיבוץ כלל הנתונים לטבלה מסכמת אחת, ניתן לצוות תמונת מצב כללית ומאפשר בחירת מטרות קבוצתיות ופרטניות לעבודה.

שאלון תצפית חברתי לגיל הצעיר (3-8)

1	2	3	4	5	6		
אף פעם	כמעט אף פעם	לעיתים רחוקות	לעיתים קרובות	כמעט תמיד	תמיד		
						הילד מחייך לחבריו באופן מותאם	1
						הילד יוצר קשר עין באופן מותאם	2
						הילד לבוש באופן מותאם	3
						הילד שומר על מרחק מתאים בזמן אינטראקציה	4
						הילד עקבי בניסיונותיו לאינטראקציה חברתית	5
						נראה שהילד מפיק הנאה	6
						מי שמשחק עם הילד נהנה	7
						הילד ממשיך אינטראקציה לאחר שהחלה	8
						הילד מצטרף למשחק בלי להפריע לקבוצה	9
						הילד חולק את אביזרי המשחק עם חבריו	10
						הילד מתרחק ומתבודד, במצבי קושי ותסכול	11
						הילד מתפרץ במצבי קושי ותסכול	12
						הילד יוזם קשר עם חבר אחד או שניים	13

שימו לב: שאלות 11 ו-12 הן הפוכות. המחשב הופך אותן באופן אוטומטי בזמן הקידוד.